

BUBL

İskoçya/Glasgow'daki Strathclyde Üniversitesi, *Dijital Kütüphane Araştırmaları Merkezi (Center for Digital Library Research/CDLR)*, Enformasyon Kaynakları Direktörlüğü ile Bilgisayar ve Enformasyon Hizmetleri Bölümü ve Direktörlüğünün ortak girişimi ile kurulmuş olup Bubl hizmetlerini de sürdürmektedir. Bubl enformasyon hizmetleri 1997'de vermeye başlanmıştır. **B**ulletin **B**oard for **L**ibrarians adıyla hizmete başlamış olmakla beraber bu isim artık bir kısaltma olarak kullanılmaya başlamıştır.

Genelde yüksek öğretim topluluğuna özeldir ise kütüphanecilere ve enformasyon bilimcilere ulusal düzeyde enformasyon hizmeti sunmayı amaçlar. Seçilmiş enformasyon kaynaklarına hızlı ve güvenilir erişimi sağlar. Kütüphaneciler tarafından yine kendi kullanımları için tasarlanmıştır. Bubl, hizmetleri doğrultusunda enformasyonu düzenler, güncel tutar, kullanıcıya zaman kazandırır, kütüphane kullanıcılarına yardımcıdır. Asıl hizmet odağında akademik kütüphaneciler bulunmakla birlikte geniş bir akademik topluluğa, tüm araştırma konularında hizmet sunar.

Günümüzde birçok kütüphane kullanıcıları veya kendileri için yararlı gördükleri internet kaynaklarına erişim için bunların linklerini kendi web sayfalarına koymaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken konu hangi linklerin seçileceği ve nasıl organize edileceği konusunda doğru karar verebilmektir. Bu anlamda Bubl kullanımı kütüphanelerin kendi elektronik dosya sistemlerini geliştirmelerine yardımcıdır. Bir link listesi ya da topluluğu gibi nitelendirilebilecek Bubl, kütüphaneciler için bu enformasyonun düzenlenmesini ve güncel tutulmasını gerçekleştirir.

Bubl hizmetlerinin en temel iki unsuru, Bubl.link ve bubl.search'tür. Bubl.Link'te yer alan kaynaklar uzman personel tarafından seçilir, değerlendirilir ve kataloglanır. Bu kaynaklar küçük bir veritabanında tutulur. Kataloglanan kaynakların özlerini de verir. Bubl.Link DOSS'e göre düzenlenmiştir. İnternet üzerinde spesifik bir bilgi aramak için ise bubl.search arayüzünü kullanmak gerekir.

Bunun yanı sıra bubl.news, bubl.journals, bubl.archive ve bubl.UK gibi hizmetler de sunar. Örneğin Bubl.UK, Birleşik Krallıktaki kuruluş ve enstitülerin kapsamlı bir rehberini sunar.

Bubl.News hizmeti, yakın zamanda gerçekleştirilecek olayları, iş ilanlarını ve survey raporlarını duyurur. Anılan enformasyonun çoğu kütüphanelerin e-posta listelerine gönderilir ve aboneler anında bu mesajları okuyabilir. Bununla beraber abone olmasalar da kütüphaneler bubl.news da yer alan haberleri okuyabilir.

Bubl.Journals, bu alanın uzmanlarının yeni gelişmelerle bağlantısını sağlayan önemli bir hizmettir. Kütüphanecilik ve enformasyon bilimlerine (KEB) ilişkin seçilmiş dergiler ve haber bültenlerinin içindekiler sayfaları ile özleri burada depolanır.

Bazı dergiler ise tam metin olarak burada yer almaktadır. Bu dergiler, KEB'in konu alanları altında yer almaktadır.

Bubl kapsamında e-posta hizmetleri de yer alır. Kütüphanecilerin ilgisini çekecek e-posta listelerinin en bilineni, lis.link'tir. Bu liste bir güncel duyuru hizmeti gibidir. Üyeler burada yeni hizmetlerin duyurusunu yapabilir. Lis.link, kütüphaneciler için bir tartışma ortamı sağlar. Listenin bir diğer özelliği de akademik kütüphaneler ve ilişkili konulardaki survey raporlarını duyurmasıdır. Survey raporları, diğer listelerin yanı sıra bubl.news da tutulur ve buradan aranabilir.

Bubl.archive'da, KEB, e-posta listeleri, dergi arşivi tutulur. Bunun yanı sıra alfabetik olarak düzenlenmiş genel konulu arşiv ile internetin gelişimini veren arşivi de bulunmaktadır. Bubl.archive, geriye dönük bubl enformasyon hizmetlerini temsil eder.

Bubl.Link yani bütün akademik konu alanlarına yönelik seçilmiş internet kaynakları kataloğu DOSS'ne göre düzenlenmiştir. İnternet, kütüphaneler ve enformasyon bilimleri genel konular altında yer almaktadır. (020 kütüphane ve enformasyon bilimleri)

Bubl.Search, internet üzerinde belirli bir konuda arama yapmayı sağlar. Basit arama, bileşik arama ve gelişmiş arama seçenekleri vardır. Hem basit arama hem de gelişmiş aramada yazar, başlık, niteleme, konu terimleri ve kaynak türünden arama yapma olanağı sunulmaktadır. Gelişmiş aramada bool operatörleri kullanılabilir. Bileşik arama ise tüm alanları bir seferde tarayan bir seçenektir.

Ayrıca ülkelere, internet kaynaklarının türüne göre ve konu terimlerine göre arama yapma olanağı da vardır. İnternet kaynakları türleri kategorilere ayrılmıştır. Ülke ve konu terimleri seçenekleri ise alfabetik olarak hazırlanmış listeler biçimindedir. Bütün bu arama seçeneklerinin sayfalarında A-Z'ye bir dizin de bulunmaktadır. Dizin, seçilen unsura göre daha kısa yoldan kaynaklara ulaşmayı amaçlayan bir işleve sahiptir.

Arama sonrasında sunulan sonuç listelerinde erişilen kaynaklar ekranda iki liste halinde alfabetik sunulur. İlk listede kaynaklar başlığa göre listelenmişlerdir. Diğer liste niteleme listesi olup kaynağın başlığı, niteleme açıklaması, yazar ve DOS numarasını verir. Her iki listede de kaynağın başlığından kaynağın bulunduğu sunucuya bağlanmak mümkündür. Ayrıca sonuç listesi sunulurken bulunan kaynak sayısı da verilmektedir.

Bubl.Link sayfasından bir açık erişim sitesi olan ve KEB alanındaki dergilerde yer alan makalelere elektronik ortamda tam metin olarak ulaşmayı sağlayan E-LIS'e doğrudan bağlanma olanağı da sunulmaktadır.

Bubl'ın yardım ve hakkımızda araçları yoktur.

Internet Library for Librarians

Kütüphaneciler için tasarlanmış olup 1994'ten bu yana faaliyet gösteren ve giderek popüler hale gelen bir enformasyon kaynağı sitesi/portalıdır. SUNLINK.Link of the Week Argus Clearinghouse'dan Digital Librarian Award, Anbar Cool Sites'dan Five Stars ve LibrarySpot'dan Best Library and Reference Site ödülleri almıştır. Library of Congress ve OCLC de dâhil olmak üzere yüzlerce kütüphane kuruluşun danıştığı ve link verdiği bir sitedir.

Internet Library for Librarians 3,000'den fazla kaynağa link verir. Bütün linkler kütüphaneciler tarafından önerilmiş, seçilmiş ve değerlendirilmiştir. Her girişin kaynağın kapsamı ve amacının verildiği ve eğer sağlanabilirse kontak bilgisinin de yer aldığı tam bir nitelmesi bulunmaktadır. Kütüphanecilerden gelen öneri ve görüşlere açıktır. İlk olarak 1994 yılında Vianne Sha tarafından yaratılmıştır. Daha sonra InfoWorks Technology Company 1996'da kütüphane topluluğu için yayınlamıştır. 2002 yılından bu yana Internet Library for Librarians Editorial Team tarafından yürütülmektedir.

Site hazır danışma, kütüphanecilik ve yardımcı konular olmak üzere üç ana başlık altında düzenlenmiştir.

Hazır danışma başlığı altında: Almanak, bibliyografya, biyografi, sözlük, tesarus, rehber, ansiklopedi, harita/seyahat, haberler/hava durumu ve çeşitli olmak üzere alt başlıklar verilmiştir. Link olarak verilen bu başlıklardan ilgili internet kaynaklarına ulaşılabilir. Her alt başlık altında "introduction" giriş bilgisi verilmektedir. Kaynağın türüne dair tanımlar sunulmuştur.

Kütüphanecilik başlığı altında: sağlama, süreli yayımlar, derme geliştirme, yönetim, arşiv/koruma/özel dermeler, otomasyon, bibliyografik üretim, kataloglama, çocuk/gençlik hizmetleri, ödünç verme, rezerv hizmeti, kütüphaneler arası ödünç verme, engellilere yönelik hizmetler, devlet dokümanları ve danışma hizmetleri gibi kütüphaneciliğin çeşitli konularına ilişkin alt başlıklar link olarak verilmiştir.

Yardımcı konular başlığında ise kütüphane çalışanları için internet araçları, internet üzerindeki kütüphaneler, kütüphane dernekleri, kütüphane otomasyon sistemleri, kütüphane e-postaları/haber grupları, iş olanakları, kütüphanecilik dergileri, kütüphane haberleri, kütüphane OPAC'ları, kütüphane projeleri, kütüphanecilik okulları, kütüphane yazılımları, kütüphanelere kaynak sağlayan aracı firmalar vb yer almaktadır.

Sitede arama yapma olanağı sunan bir arayüz sağlanmakla. Beraber site düzeni, kategoriktir ve bu yolla erişimi ön plana çıkarmıştır. Sitede linklerin izlenmesi ile yol alınır ve en son noktada sunulan kaynak listesinde başlıklar altında kaynakla ilgili açıklayıcı bilgi ve kaynağın konusunu ifade eden anahtar sözcükler verilmektedir.

Librarians Internet Index

1997'de faaliyete başlayan LII'in misyonu, başta California olmak üzere ulusa(ABD) ve dünyaya güvenli ve güvenilir ve kütüphaneci tarafından seçilmiş web sayfalarına düzenlenmiş bir ulaşım noktası sağlamaktır. LII'in ana sayfasında kütüphanecilerin kaynak seçiminde kullandığı ölçütler verilmiştir.

İpl2 sayfasında konuya göre kaynaklar, gazeteler ve magazin dergileri, ipl2 tarafından oluşturulmuş özel dermeler ile çocuklar ve gençler için kaynaklar gruplanmış olarak verilmiştir. Bunun yanı sıra arama ve arama yardımı da sunulmaktadır. Arama bütün alanlar ya da başlık, URL ve açıklama alanlarından yapılabilir.

Konuya göre kaynak kategorisinde sanat ve insani bilimler, iş ve ekonomi, bilgisayar ve internet, eğitim, eğlence, sağlık ve tıp bilimleri hukuk, siyaset bilimleri, bilim ve teknoloji ile sosyal bilimler gibi konu başlıkları belirlenmiştir. Örneğin referans/danışma alt kategorisinde

kaynak adları link olarak verilmekte ve kaynakla ilgili açıklayıcı bir değerlendirme de sunulmaktadır. Bunun yanında sayfanın sol tarafında türüne göre kaynaklara ulaşmayı sağlayan linkler yer almaktadır. Ana kategoriler seçilip bunların sayfalarına girildiğinde sunulan alt kategorilerin ve sayfanın görünümünün farklı olması dikkat çekicidir.

İp12 sayfasında kullanıcıların site önermesini sağlayan bir seçenek sunulmuştur. Bunun yanı sıra iletişim, haber bülteni, kütüphane yer belirleyicisi, site haritası, kütüphaneciye sor, gibi etkileşime kullanıma yönelik başka seçenekler de sunulmaktadır.

İnternet Bilgi Kaynaklarını Değerlendirme Ölçütleri

Kütüphanelerde kullanılacak (kaynak rehberine dâhil etmek ve kullanıcıların bulunan enformasyonu değerlendirebilmeleri için) internet bilgi kaynaklarının değerlendirilmesine yardımcı olacak ölçütler:

Kapsam: Kaynak hangi konuları ve materyal türü/formatını içermektedir; Kapsam belirtilmiş midir? Örneğin: “giriş” kısmında kaynağın gerçek kapsamı, beklentilerle uyumlu mudur?

Kapsamın diğer yönleri:

Genişlik: Konunun tüm yönlerini kapsıyor mu?

Derinlik: Konu hangi ayrıntı düzeyinde ele alınmaktadır?

Zaman: Kaynakta yer alan bilgi, belli bir zaman aralığı ile sınırlı mıdır?

Format: Belirli tür internet kaynakları örn: PDF, FTP, dışlanmış mıdır?

İçerik: Enformasyon, olaylara dayanarak mı sunulmakta yoksa belirli bir fikri/görüşü mü yansıtmakta? Site orijinal bilgi mi içeriyor, yoksa yalnız bağlantıları mı? Hem sitenin kendisi bir enformasyon kaynağı olarak yararlı olabilir hem de başka enformasyon kaynaklarına sağladığı bağlantılar nedeniyle yararlı olabilir. Kaynak bu anlamda bütünlük bir kaynak mıdır, yoksa bir başka kaynaktan çıkarılmış öz bilgiyi mi içermektedir. Çünkü bu durumda bazı bilgi ve bağlantılar kaybolmuş olabilir.

Doğruluk: Kaynağın doğruluğu başka kaynaklarla karşılaştırılarak kontrol edilebilir. Politik, ideolojik vb yanlılık var mıdır? İnternet pazarlama ve reklam bakımından önemli bir ortam olduğundan yazarın bilgiyi ağ’a ne amaçla koyduğunu saptamak gerekir.

Yetkinlik: Kaynağın arkasında ün yapmış bir kuruluş veya uzman var mıdır? Bilgiyi doğrulamak için yazarla iletişim kurulabilmekte midir? URL incelendiğinde kaynağın yetkinliği konusunda bir ipucu elde edilebilmekte midir? Örn: ”tilde” işareti genellikle bir sayfanın kişisel olduğunu gösterir. Aynı zamanda domain’in kimliğini kontrol etmek için WHOIS hizmetinden yararlanılabilir.

Güncellik: Kaynak hangi sıklıkla güncellenmektedir? Statik bir kaynak mıdır? Güncelleme tarihleri belirtilmekte midir? Kaynaktaki bilgi de bu tarihe uygun biçimde güncellenmekte midir? Kaynağın bulunduğu kuruluş ya da ait olduğu kişi, kaynağın sürdürülebilirliği konusunda inandırıcı mıdır?

Teklik: Bu kaynaktaki bilgi başka formatlarda da elde edilebilmekte midir? Örn: Diğer www siteleri, CD ROM, basılı. Bu kaynağın avantajı nedir? Eğer kaynak başka formatta da üretilmişse örn: basılı, orijinalin bütün özelliklerine sahip midir? Ekstra özellikler ilave edilmiş midir? Bir başka kaynağı tamamlıyor mu? (örn: basılıyı güncelliyor mu?) İnternette tekrarlar değer taşıyabilir, belirli bir siteye ulaşılamadığı zaman alternatif bir yansıma siteyi kullanmak gerekebilir.

Başka Kaynaklara Yapılan Bağlantılar: Bu link'ler güncel tutuluyor mu ve uygun kaynaklara bağlantı sağlıyor mu? Bağlantılar, bir dış siteye yönlendirme şeklinde mi yapılmış? Bazı siteler için telif hakkı konusu vardır. Örn: Bir dış bağlantı çerçeveye içine alınır ve böylelikle bilgi kaynağı saklı tutulur.

Yazım Kalitesi: Metin iyi yazılmış mıdır? Hipermetin bağlantıları ve multimedya web'in önemli unsurları iken web üzerindeki enformasyon içeriği demeti hala metin içindedir ve yazım kalitesi içeriğin iletilmesinde önemlidir.

Grafik ve Multimedya Tasarımı: Kaynak bakılmaya değer mi? Eğer ses, görüntü, sanal gerçeklik modellemesi, vb yer verilmişse bunlar kaynağın amacına uygun kullanılmış mı?

Amaç: Kaynağın amacı nedir? Amaç açıkça ifade edilmiş midir?

Kullanıcılar: Bu kaynağın kullanıcıları kimlerdir? Kaynak hangi düzeye(uzman, öğrenci vs) hitap etmektedir? Kaynak hedef kitlenin gereksinimlerini karşılayacak mıdır? Kullanıcı grubun kaynağa ulaşmasını sağlayacak bağlantısı var mıdır?

Değerlendirmeler: Site hakkında yapılmış değerlendirmeler var mı, varsa ne yönde?

Çalışılabilirlik: Kaynak, kullanmak için etkili ve güven telkin edicimidir? Bu nokta, internet kaynaklarının basılı olanlardan ayrıldığı alandır.

Kullanıcı Dostu Olması: Yardım bilgisi elde ediliyor mu? Menü tasarımı, ekran görünümü ve okunabilirliği uygun mu?

Gereksinilen Bilgisayar Çevresi: Kaynağın standart yazılım, şifre veya ağ gereklilikleri var mı? Kaynakları çeşitli tarayıcı ve bağlantılarla denemek yararlıdır.

Tarama: Kaynak yer verdiği kaynakların yerini bulmayı kolaylaştıran mantıksal bir düzen içeriyor mu? Örn: Tarihsel bir kaynak için coğrafi bir düzenleme yapılmış mı? Hangi sınırlama özellikleri ve operatörler var. Tarama motoru tüm kaynağı diziniyor mu?

Browse ve Düzenleme: Etkileşim özelliği var mı? Örn: Formlar var mı ve bunlar sitenin değerini artırıyor mu ya da özel bir yazılım ve donanım ile erişilebiliyor mu?

Maliyetler: Kaynağa bağlanma, kaynaktaki mülkiyet hakkına bağlı kullanım maliyeti, kütüphaneler ücretli sitelere kurumsal erişim sağlamak üzere abonelik veya lisans anlaşması yapar ve ücretli hizmetler, sınırlı kullanım, ücretsiz deneme süreleri sunulabilir. Kütüphanecilerin kapsamlı olanı mı yoksa sınırlı olanı mı seçme konusunda karar vermeye gereksinimi vardır.

WEB Sayfalarının Değerlendirilmesinde Beş Ölçüt

Web Dokümanlarının Değerlendirilmesi

1) Doğruluk:

- Sayfayı kim yazmış, sayfayı yazan kişi ile iletişim kurulabiliyor mu? (Yani yazar e-posta adresi veya telefon numarası vermiş mi) ?
- Sayfanın hazırlanış amacı ne?
- Sayfayı yazan kişi bu konuda nitelikli mi?

2) Yetkinlik:

- Dokümanı yayınlayan ile web master aynı mı?(Yazarlar için güvenilirlikleri ya da uzmanlıklarına dair bir liste hazırlanmış mı?)
- Dokümanın bulunduğu kurumun kontrol edilmesi, yayınlayan kurumun belirlenmesi.(URL kontrolü)
- Yayıncı kendi niteliklerini listeliyor mu?

3) Nesnellik:

- Sayfanın hedefi ne? (örn: Sayfa reklam amaçlı mı hazırlanmış)
- Bilgi hangi ayrıntı düzeyinde veriliyor.
- Yazar tarafından (eğer varsa) ifade edilen fikirler nelerdir?(web sayfası dikkatle incelenmeli ve kim için neden yazıldığı belirlenmeli)

4) Güncellik:

- Ne zaman üretildiği?(sayfada ne kadar aktif olmayan link bulunduğu)
- Ne zaman güncellendiği?(linkler düzenli güncelleniyor mu)?
- Sayfadaki bilgi günü geçmiş mi?

5) Kapsam:

- Sayfada yer alan linkler sayfanın konusunu tamamlıyor mu?
- Sayfadaki metin bilgisi ve görüntü unsurları dengeli mi?)
- Sunulan bilgi doğru olarak mı alıntılanmış? Sayfayı görüntülemek için özel bir yazılım gerekiyor mu eğer böyle bir yazılımınız yoksa bilgi kaybınız ne kadar oluyor.
- Sayfa erişimi serbest mi, ücretli mi?
- Yalnız metin seçeneği mi var, pencerelere erişim olanaklı mı veya daha iyi görüntülemek için tarayıcı öneriliyor mu?

ÖZETLE

Doğruluk: Eğer sayfa, yayıncı kurum ve yazarı listeliyor ve onlarla iletişim kurmayı sağlıyorsa;

Yetkinlik: Sayfada yazarın güvenilirliği ve uzman olup olmadığını anlamaya yönelik unsurlar yer alıyorsa(özellikle edu, gov, org, net uzantılı URL'ler tercih edilir)

Nesnellik: Sayfa sınırlı oranda reklama yer veriyor ve doğru bilgi sağlıyorsa ve amacı bilgi sunmak ise;

Güncellik: Sayfa güncel ise ve düzenli güncelleniyorsa (sayfada belirtildiği gibi) ve bağlantılar da güncel ise;

Kapsam: Bilgi iyi görülebiliyor ise, erişim serbest ise ve tarayıcı teknolojisi veya yardım gerektirmiyor ise; araştırmalarınız için uygun bir web sayfasıdır.

Kaynak: <http://www.lib.berkeley.edu/TeachingLib/Guides/Internet/Evaluate.html>

Alıştırmalar

- 1- Ders kapsamında sunulan internet kaynaklarını değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.
- 2- Anılan kaynakların, varsa basit arama arayüzlerinin hangi erişim uçları ile arama yapma olanağı sunduğunu belirtiniz?
- 3- Tartışma listeleri/discussion lists veya toplantı duyuruları/meetings gibi bilgilere ulaşmak mümkün müdür?

#####

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
ULUSAL AÇIK DERS MALZEMELERİ

UADMK - Açık Lisans Bilgisi

Bu ders malzemesi öğrenme ve öğretme yapanlar tarafından açık lisans kapsamında ücretsiz olarak kullanılabilir. Açık lisans bilgisi bölümü yani bu bölümdeki, bilgilerde değiştirme ve silme yapılmadan kullanım ve geliştirme gerçekleştirilmelidir. İçerikte geliştirme değiştirme yapıldığı takdirde katkılar bölümüne sadece ekleme yapılabilir. Açık lisans kapsamındaki malzemeler doğrudan ya da türevleri kullanılarak gelir getirici faaliyetlerde bulunulamaz. Belirtilen kapsam dışındaki kullanım açık lisans tanımına aykırı olduğundan kullanım yasadışı olarak kabul edilir, ilgili açık lisans sahiplerinin ve kamunun tazminat hakkı doğması söz konusudur.

Katkılar:

Doç. Dr. Tülay Fenerci, AÜ, 17/6/2011, Metnin hazırlanması

Rıza Burak Göksoy, AÜ, 26/6/2011, Metnin düzenlenmesi

#####